

Haziran 2021

Dünya Nohut Verileri (bin ton)

	2015	2016	2017	2018	2019	Değişim (%) ³
Alan (bin ha) ¹	12.007	12.870	14.566	15.393	13.719	-10,9
Verim (ton/ha) ¹	0,93	0,96	0,97	1,05	1,04	-1,0
Üretim	11.222	12.302	14.147	16.135	14.246	-11,7
İthalat ²	1.804	2.055	3.340	2.089	2.087	-0,1
İhracat ²	2.403	2.498	3.171	2.000	2.239	12,0

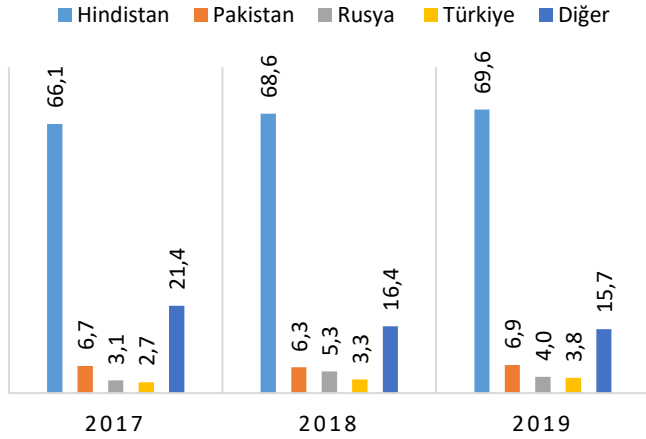
Kaynak: FAO, ¹ / Trade Map, ² / Verisi bulunan son iki yılın değişimini göstermektedir ³ (27.05.2021).

Dünyada tarla bitkileri üretimi yapılan alanlarda ilk sırayı tahıllar alırken bunu yemeklik baklagiller izlemektedir. Dünyada yaklaşık 1,5 milyar hektar olan tarım alanlarının 78 milyon hektar alanında toplam 66 milyon ton civarında değeri 40 milyar dolar olan yemeklik baklagil üretimi gerçekleştirilmektedir. Dünya üzerinde en çok üretilen baklagil türü kuru fasulye olup bunu, nohut takip etmektedir (1). Dünya nohut üretimi 2019 yılında 14,2 milyon tondur. Hindistan 9,9 milyon tonluk üretim ile ilk

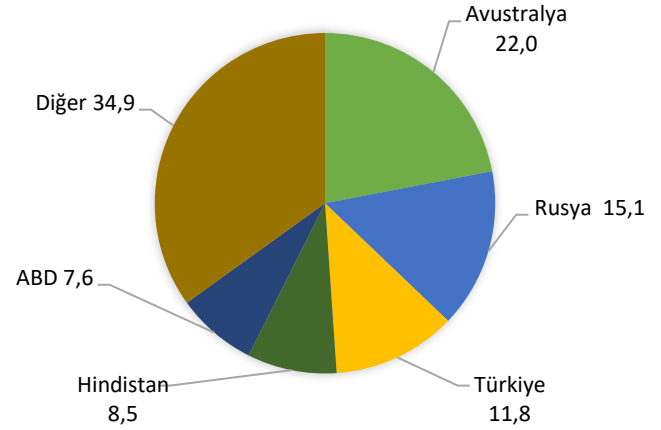
sırada, 630 bin tonluk üretim ile Türkiye ikinci, Rusya 506 bin ton ile üçüncü, 499 bin ton ile Myanmar dördüncü sırada yer almaktadır.

Dünyada lider konumda olan Hindistan, toplam dünya nohut üretiminin %69,8'lik kısmını karşılamaktadır. Türkiye dünya ekim alanları sıralamasında 518 bin ha alanla 4.sırada yer alırken üretimde dünyada 2. sırada yer alması Türkiye veriminin Rusya ve Pakistan'dan fazla olduğunun göstergesidir.

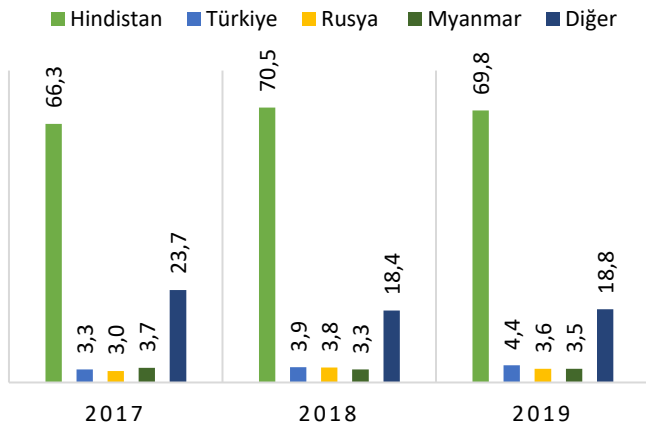
Nohut ekim alanında önemli ülkeler (%)

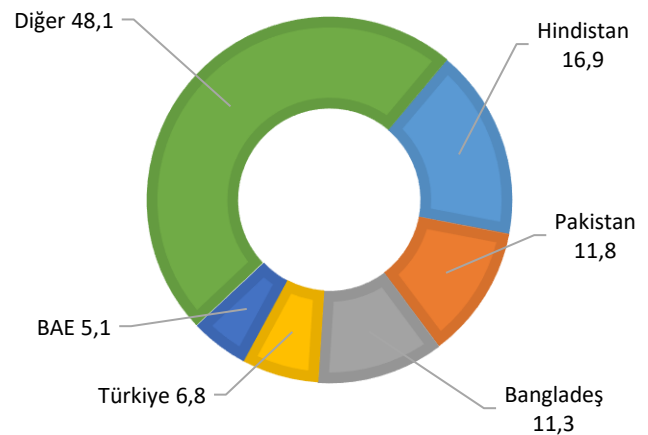
Ülkelere göre dünya nohut ihracatı (2020, %)

Nohut üretiminde önemli ülkeler (%)

Ülkelere göre dünya nohut ithalatı (2020, %)

Dünya genelinde üretilen baklagilin yaklaşık %83'ü ülkelerin iç talebini karşılamaya yöneliktir. Geriye kalan %17'lik kısmı dünya ticaretine konu olmaktadır (1). Trade Map'in dünya nohut ticaretine yönelik verilerine göre 2020 yılı, nohut ihracatında Avustralya birinci, Rusya ikinci sırada yer almaktadır. Türkiye'nin ihracattaki payı ise 2020 yılında 127 bin tondan %6 artarak 134 bin tona yükselmiş ve dünya sıralamasında üçüncü sırada yer almaktadır.

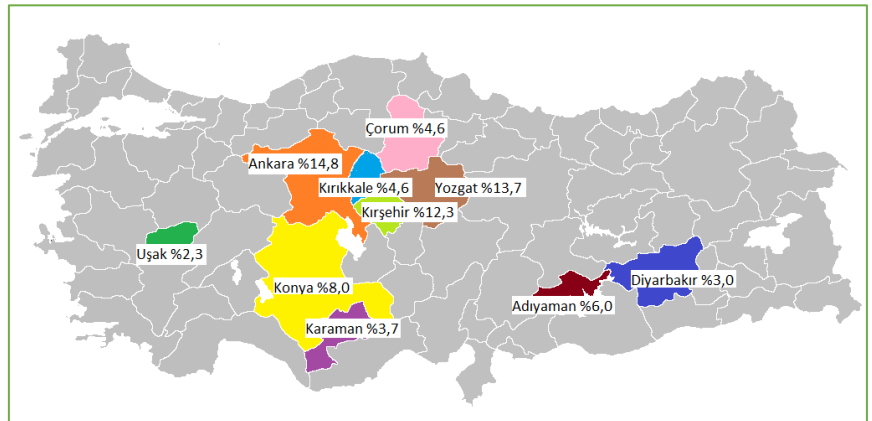
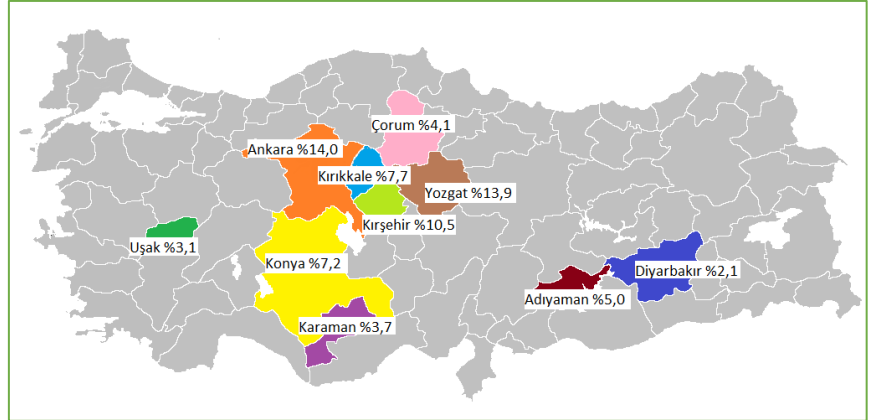
Türkiye Nohut Verileri (bin ton)

	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	Değişim (%) ¹
Alan (1000 ha)	359	360	395	514	521	1,2
Verim (kg/da)	129	129	120	123	122	-0,8
Üretim	460	455	470	630	630	0,0
Yurt içi kullanım	463	488	530	545	488	-10,6
İthalat	38	71	122	77	21	-73,4
İhracat	29	33	56	224	143	-36,2
Kişi Başına Tüketim (kg)	5,18	5,42	5,81	5,67	4,9	-13,5

Kaynak: TÜİK (27.05.2021), ¹ / Son iki pazarlama yılının değişimini göstermektedir. Piyasa dönemi Temmuz-Haziran

Nohut ekim alanları; Türkiye nohut ekim alanları incelendiğinde, 2020 yılında Türkiye nohut ekim alanlarında %14'lük paya sahip olan Ankara 717 bin da ile birinci sırada yer alırken, Yozgat 713 bin da ile ikinci, Kırşehir ise 535 bin da ile üçüncü sırada yer almaktadır. Nohut ekim alanlarında 2016 yılına oranla 2020 yılında yaklaşık %30 oranında bir artış yaşanmıştır. Ekim alanları 2020 yılında bir önceki yıla göre %1,8 azalarak 5,1 milyon da olmuştur.

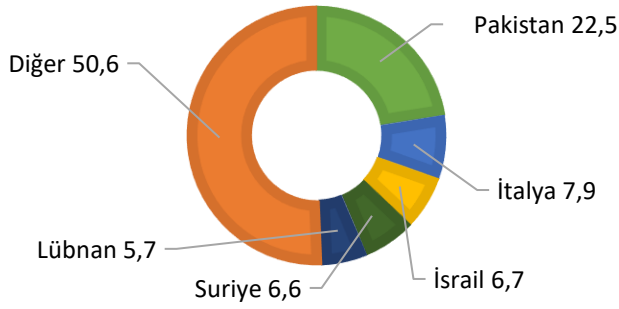
Nohut üretimi; 2020 yılında Ankara 93 bin ton nohut üretim ile birinci sırada yer alırken, Yozgat 86 bin ton ile ikinci, Kırşehir ise 78 bin ton ile üçüncü sırada yer almaktadır. 2019 yılında 630 bin ton olan nohut üretimi 2020 yılında değişim göstermemiştir. TÜİK 2021 yılı Bitkisel Üretim birinci tahminine göre; 2020 yılında 630 bin ton olan nohut üretiminin %12,7 azalarak 2021 yılında 550 bin ton olacağı tahmin edilmektedir.

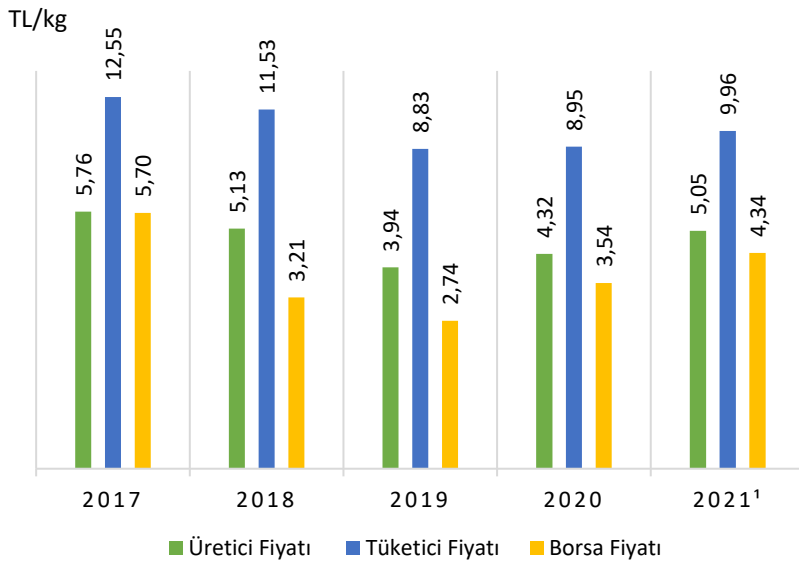
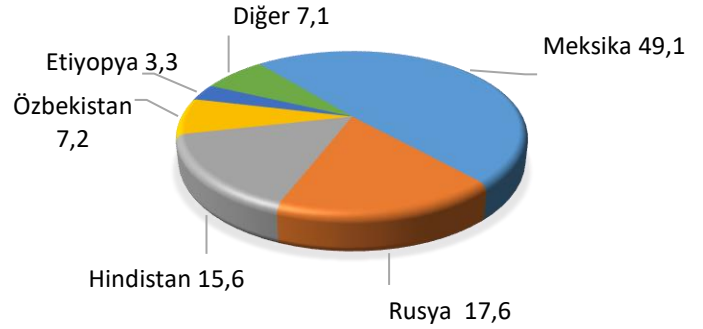
Ülkelere göre Türkiye nohut ihracatı 2020 yılında yaklaşık 135 bin tondur. Türkiye nohut ihracatı 2021 yılının ilk 4 ayında ise yaklaşık 61 bin tondur. Türkiye 4 aylık dönemde en fazla ihracatı %18,9 oranında yaklaşık 12 bin ton ile Pakistan'a, %8,5 oranında yaklaşık 5 bin ton ile Mersin Serbest Bölgesi'ne yapmaktadır.

Ülkelere göre Türkiye nohut ithalatı 2020 yılında yaklaşık 19 bin tondur. Türkiye nohut ithalatı 2021 yılının ilk 4 ayında ise yaklaşık 3 bin tondur. Türkiye 4 aylık dönemde nohut ithalatının yarısından fazlasını, yaklaşık 2 bin tonunu Meksika'dan ithal etmiştir. İthalatta yaklaşık 840 ton ile ikinci sırada Hindistan yer almaktadır.

Türkiye'nin ülkelere göre nohut ihracatı (2020, %)

Türkiye'nin ülkelere göre nohut ithalatı (2020, %)

2021 Mayıs ayında 5,28 TL/kg olan üretici fiyatı bir önceki aya göre %2,9 artarken, bir önceki yılın aynı ayına göre %25,7 oranında artmıştır.

2021 Mayıs ayında tüketici fiyatı 9,95 TL/kg olarak gerçekleşmiştir. Tüketici fiyatı bir önceki aya göre %0,5, bir önceki yılın aynı ayına göre %11,9 oranında artmıştır.

Borsa fiyatında Konya Ticaret Borsası hazır müstahsil satış fiyatları dikkate alınmış olup, bu fiyat 2021 Mayıs ayında 5,24 TL/kg'dır. Borsa fiyatı bir önceki aya göre %19,8 artarken, bir önceki yılın aynı ayına göre %109 oranında artmıştır.

¹ /2020 yılı verileri ilk 5 aylık ortalama fiyatlardır. Kaynak: TÜİK, KTB (27.05.2021)

Türkiye'de Nohut Destekleme Politikaları: Türkiye'de bitkisel üretimi artırmak, verim ve kaliteyi yükseltmek, sürdürülebilirliği sağlamak ve çevreye duyarlı alternatif tarım tekniklerinin geliştirilmesine yönelik, çiftçilere destekleme yapılmasına ilişkin usul ve esasların belirlenmesi ile "Bitkisel Üretime Destekleme Ödemesi" yapılmaktadır. Türkiye Tarım Havzaları Üretim ve Destekleme Modeli Fark Ödemesi Nohut Destekleri 2020 yılında 50 krş/kg, yer altı sularının yetersizliği Bakanlık tarafından tespit edilen yerlerde ise ekimi yapılan nohut için fark ödemesi desteğine ilave %50 destek olarak belirlenmiştir. Yurt içi sertifikalı tohum kullanım desteği 20 TL/da, mazot 22 TL/da ve gübre desteği 8TL/da, organik tarım desteği ise 2. kategori ürünler arasında yer alan nohut için ürün sertifikası bireysel 40 TL/da, ürün sertifikası üretici grubu 20 TL/da olarak belirlenmiştir. 1 kg nohut üretimi için verilen toplam destek miktarında 2020 yılında 2016 yılına göre % 69,1 oranında artış sağlanmıştır.

Verilen Destek (TL/kg)

Yıllar	Fark Ödemesi	Toprak Analizi	Sertifikalı Tohum	Gübre	Mazot	Toplam
2016	0,300	-	0,155	0,085		0,540
2017	0,300	0,007	0,167	0,033	0,095	0,602
2018	0,500	0,007	0,163	0,033	0,114	0,815
2019	0,500	0,007	0,164	0,033	0,180	0,884
2020	0,500	0,007	0,163	0,065	0,179	0,913

Kaynak: TOB verilerinden TEPGE hesaplamaları

	2016	2017	2018	2019	2020
Nohut Fiyatı (TL/kg)	3,89	5,76	5,13	3,94	4,32
Nohut Fiyatı + Destek (TL/kg)	4,43	6,36	5,95	4,80	5,20
Gübre Fiyatı (TL/kg) (DAP)	1,82	1,47	1,54	2,35	2,63
Mazot Fiyatı (TL/lt)	3,85	3,85	4,69	5,78	6,07
Tohumluk Fiyatı (TL/kg)	5,54	5,90	9,95	12,45	9,14
1 kg nohut ile alınabilecek girdi miktarı (kg)					
Nohut/Gübre	2,14	3,92	3,33	1,68	1,64
Nohut + destek/Gübre	2,43	4,33	3,86	2,05	1,98
Nohut /Mazot	1,01	1,23	0,88	0,61	0,71
Nohut + destek/Mazot	1,15	1,36	1,02	0,75	0,86
Nohut /Tohum	0,70	0,98	0,52	0,32	0,47
Nohut + destek/Tohum	0,80	1,08	0,60	0,39	0,57

Kaynak: TOB ve TÜİK verilerinden TEPGE hesaplamaları

Nohut Girdi Pariteleri

2020 yılında nohut üretici fiyatı bir önceki yıla kıyasla %9,6 oranında artmıştır. 2020 yılında nohut girdi paritelerinde nohut/gübre %2 azalma olurken, nohut/mazot %16,1, nohut/tohum paritelerinde %49,4'lük bir artış olmuştur. Destekler dahil paritelerdeki oranlar ise bir önceki yıla göre nohut/gübrede %3,7 oranında azalma gerçekleşmiştir. Nohut/mazot paritesi %14,2 Nohut/tohum paritesi ise %49,4 oranında artmıştır. Gübre fiyatlarının bir önceki yıla göre gösterdiği artış oranının, nohut üretici fiyatında görülen artıştan fazla olması, 2020 yılında gübre paritelerinin düşüş göstermesine neden olmuştur.

GENEL DEĞERLENDİRME

Türkiye’de yetiştirilen 9 tür baklagil arasında en fazla üretimi yapılan nohuttur. TÜİK verilerine göre 2020 yılında, baklagiller yaklaşık 8,7 milyon dekar alanda ekili olup, 1,3 milyon ton üretim gerçekleşmiştir. Kişi başına tüketim son 5 yılda 4,9-5,8 kg/yıl olarak değişkenlik göstermiş olup 2019 yılında 4,9 kg/yıl olarak belirlenmiştir. 2019-2020 pazarlama yılında yeterlilik oranı bir önceki yıla göre %11,8 oranında artarak %127,5’e ulaşmıştır. Toplam baklagil ekim alanının %48,6’sını nohut ekim alanı oluştururken toplam baklagil üretim miktarının ise %48,5’ini nohut üretimi oluşturmaktadır.

Dünyada ithalat ve ihracatta söz sahibi olan ülkelerden 2020 yılında Kanada’da %5 ve ABD’de ise %39 oranında ekim alanlarında üretici tercihlerinin başka ürünlere yönelmesi ve stokların eritememesinden kaynaklı azalma gerçekleşmiştir. Avustralya’da ise iklim koşullarının düzelmesi ile ekim alanlarında %90, üretimde ise %162 oranında artış olmuştur. Meksika’da yaşanan kuraklık sonucu ekim alanlarında %46 oranında düşüş gerçekleşmiştir. Karadenize kıyısı olan ülkelerde ise genel olarak toplam ekim alanlarında %36 oranında azalma

olması beklenmektedir(2). Türkiye 2018 yılından itibaren her yıl artan oranda nohutta net ihracatçıdır ve bu üretim sezonunda da aynı potansiyelini koruyacağı düşünülmektedir. İthal edilen nohutun büyük kısmı ise özel sektör tarafından, özel tüketim amaçlı bir çeşit olan 10 mm ve üzeri yüksek kalibreli nohut oluşturmaktadır.

2019 yılında 630 bin ton olan nohut üretimi 2020 yılında da 630 bin ton olarak gerçekleşmiştir. Piyasa fiyatlarındaki düşüş ile üreticinin mağdur olmaması için Toprak Mahsulleri Ofisi nohut alımı yapmaktadır. 2018 yılında 96 bin ton, 2019 yılında 234 bin ton ve 2020 yılında 6 bin ton nohut alımı yapmıştır. 2021 yılı için nohut alım fiyatı ton başına 4.050 TL olarak belirlenmiştir.

Pandemi sürecinde ülkemizde artan talebin karşılanmasında ise hiçbir sıkıntı yaşanmamış ve uluslararası piyasalarda yaşanan fiyat artışları uygulanan politikalar sayesinde yurt içi piyasalarda görülmemiştir.

Yararlanılan Kaynaklar

- 1/2019 Yılı Bakliyat Sektör Raporu, TMO
- 2/https://www.statpub.com/index.php/statistics

TARIMSAL EKONOMİ VE POLİTİKA GELİŞTİRME ENSTİTÜSÜ (TEPGE)

Enstitümüz tarım, gıda, çevre ve kırsal kalkınma konularında ekonomik araştırmalar yaparak ve/veya yaptırarak başta T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı olmak üzere, kamu ve özel sektörde karar alıcı birimleri bilgilendirmeyi, böylece araştırma sonuçlarına dayalı politikalarla/kararlarla ülke tarımının gelişimine katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Bilgi çağının gereklerini yerine getirebilen, konusunda üzerine düşen görevleri yapmaya yetkin ve güçlü bir kurumsal yapıya ulaşmayı hedeflemektedir.

<https://arastirma.tarim.gov.tr/tepge>

Bilgi için: Demet BURUCU, demet.burucu@tarimorman.gov.tr, +90 312 2875833-118